

FELSEFÎ DÜŞÜNCENİN DÖNÜŞÜMÜ

Ebu'l-Berekât el-Bağdâdî'nin Metafizik İnşası

Doç. Dr. Ersan TÜRKMEN

FCR YAYIN LTD.

Genel Yayın No | General Publication Number: 1620

Sertifika no | Certificate Number: 46550

ISNI: 0000 0004 4657 1968

ROR ID: ror.org/00zznvq98

Eskiyei Yayınları

Yayın No | Publication Number: 318

Kitap Adı: Felsefî Düşüncenin Dönüşümü -Ebu'l-Berekât el-Bağdâdî'nin Metafizik İnşası-

Book Title: Transformation of Philosophical Thought -The Metaphysical Construction of Abû Barakât al-Baghdâdî-

ISBN: 978-625-5536-31-0

DOI: doi.org/10.70458/fcr.9786255536310

Yazar | Author: Ersan TÜRKMEN | orcid.org/0000-0002-4432-0896

Kurum | Institution: Trabzon Üniversitesi

ROR ID: ror.org/04mmwq306

Yayın Türü | Publication Type: Kitap | Book – Monograph

Yayın Dili | Language: Türkçe | Turkish

Ebat | Dimensions: 13,5 x 21 cm

Baskı Sayısı | Edition: 1

Sayfa Sayısı | Pages: 308

Yayın Tarihi | Publication Date: Mayıs | May 2025

Yayın Yeri | Place of Publication: Ankara, Türkiye

Mizanpaj ve Kapak | Layout and Cover Design: FCR

Baskı ve Cilt | Printing and Binding: NY MATBAACILIK (Sertifika no: 50732)

Konu Kategorisi | Subject Categories

BIC: HPQ | İslam Felsefesi | Philosophy of religion: İslam

BISAC: PHI005000 | İslam Felsefesi / Genel | Philosophy / Religious

THEMA: QRF | İslam felsefesi | Philosophy: Islamic philosophy

LC: B745.B24 | İslam Felsefesi – Ebu'l-Berekât el-Bağdâdî | Islamic philosophy – Abu'l-Barakat al-Baghdadi

Atf Bilgisi | Cite as: Türkmen, Ersan. *Felsefî Düşüncenin Dönüşümü -Ebu'l-Berekât el-Bağdâdî'nin Metafizik İnşası-* Ankara: Eskiyei Yayınları, 2025.

© All rights reserved | FCR YAYIN LTD.

Hacı Bayram Mah. Boyacılar Sk. No: 14/1 06050
Altındağ-Ankara/TÜRKİYE • Tel: +90 (312) 310 08 60
www.fcr.com.tr • fcr@fcr.com.tr

FELSEFÎ DÜŞÜNCENİN DÖNÜŞÜMÜ

Ebu'l-Berekât el-Bağdâdî'nin Metafizik İnşası

Doç. Dr. Ersan TÜRKMEN

Yazar Hakkında | About the Author

Doç. Dr. Ersan TÜRKMEN

Ersan Türkmen 1991 Kerkük'te doğdu. İlk ve Orta öğrenimini tamamladıktan sonra Kerkük Üniversitesi Eğitim Fakültesi Kur'an Bilimleri ve İslami Eğitim bölümünden 2012 yılında mezun oldu. Daha sonra Erciyes Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü'nde 2015 yılında "*Semerkandi'nin Beşaratü'l-İşarat Adlı Eserinin İlahiyat Bölümünün Tahkik ve Tahlili*" başlıklı teziyle yüksek lisansını, 2019 yılında da "*Ebu'l-Berekât el-Bağdadi'de Metafizik*" isimli çalışmasıyla doktorasını aynı üniversitede tamamladı. 2017 yılında Karadeniz Teknik Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Felsefe ve Din Bilimleri bölümünde öğretim görevlisi olarak çalışmaya başladı.

Halen Trabzon Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Felsefe ve Din Bilimleri bölümünde öğretim yüsü olarak görev yapmaktadır.

Ersan Türkmen was born in Kirkuk in 1991. After completing his primary and secondary education, he graduated from the Department of Quranic Sciences and Islamic Education at the Faculty of Education, Kirkuk University, in 2012. He received his master's degree from the Institute of Social Sciences at Erciyes University in 2015 with a thesis titled "*Critical Edition And its Analysis of the Part of Metaphysics in Shams al-Din alSamarqandi's Basharat al-Isharat.*" He completed his Ph.D. at the same university in 2019 with a dissertation titled "*Abu'l-Barakat al-Baghdadi on Metaphysics*".

In 2017, he began working as a lecturer in the Department of Philosophy and Religious Sciences at the Faculty of Theology, Karadeniz Technical University. He is currently a lecturer in the same department at the Faculty of Theology, Trabzon University.

Kitap Hakkında

Felsefi Düşüncenin Dönüşümü

Ebu'l-Berekât el-Bağdâdî'nin Metafizik İnşası

Bu çalışmada, Musul'da Yahudi bir ailenin çocuğu olarak doğan ve daha sonra İslamiyet'i kabul eden, Ebu'l-Berekât el-Bağdâdî'nin metafiziğe ilişkin görüşleri incelenmiştir. Çalışmanın dayandığı temel kaynak, Bağdâdî'nin *el-Mu'teber* adlı eseridir. Filozof, bu eserin üçüncü bölümünü metafiziğe ayırmıştır. İlimleri bir bütün halinde gören Bağdâdî, varlık konusunu öne çıkararak metafiziği "varlığın ilkelerini inceleyen" ilim olarak tanımlar. Bağdâdî bu bağlamda genel olarak varlığın tanımını, türlerini ve ilkelerini inceledikten sonra, varlığın gerçek illeti ve ilkesi olan zorunlu varlık meselesini ele alır. Filozof, zorunlu varlığı birkaç delil ve yol ile ispatlamaya çalışır. Filozofun bu konuda kullandığı delillerin çoğu, özellikle İbn Sînâ gibi önceki Meşşâî filozoflar tarafından da kullanılmıştır. Ancak Bağdâdî delilleri temellendirme hususunda, Meşşâî filozoflardan ayrılmaktadır. Bağdâdî, metot bakımından Aristoteles'in felsefesine bağlı kalsa da ilk hareket ettirici delilini eleştirerek, ilk öğretici adını verdiği bir delili öne çıkarır. Bağdâdî daha sonra zorunlu varlığın sıfatlarını da belirlemeye çalışır. Öncekilerden farklı olarak Tanrı'nın cüziyatı bilmesini ve cüzî iradelere sahip olmasını kabul eder. Tanrı'nın nurlar nuru olması, faal aklın sayıca çok olması gibi görüşleriyle de Bağdâdî'nin, İsrâk felsefesine zemin hazırladığı da düşünülmektedir. Tanrı-âlem ilişkisi söz konusu olunca, Bağdâdî âlemin zaman bakımından kadim olduğunu ileri sürer. Fakat bu meselede Meşşâîlerin sudûr ile ilgili görüşlerini eleştirerek, ikincil iradelere Tanrı'ya atfetmek suretiyle, sürekli yaratma düşüncesine yakın ifadeler sarf eder. Bağdâdî, *el-Mu'teber* adlı eserinin metafizik bölümünde nefis konusuna da değinir. Filozof, Meşşâîlerin nefse ilişkin birçok görüşlerini eleştirerek, nefsin tanımını yaptıktan sonra, hâdis ve cevher olduğunu ispatlamaya çalışır. Bağdâdî nefis konusuna bağlı olarak, cismanî haşr meselesine de değinir ve bunun mümkün olduğunu ima ederek önceki filozoflardan ayrılır.

Anahtar Kelimeler: İslam felsefesi metafizik; Meşşâîlik; varlık; İbn Sînâ; Ebu'l-Berekât el-Bağdâdî

About the Book

Transformation of Philosophical Thought

The Metaphysical Construction of Abû Barakât al-Baghdâdi

In this study, the views of Abu'l-Barakat al-Baghdadi, who was born in Jewish family in Mosul and later he adopted Islam, were analyzed. The main source on which the study is based is al-Baghdadi's work called as *al-Mu'teber*. The philosopher devotes the third part of this book to metaphysics. al-Baghdadi, who sees the sciences as a totality, defines metaphysics as a science examining the principles of existence by highlighting the subject of being. In this context, al-Baghdadi after examining the definition, types and principles of being in general, deals with the problem of necessary being which is the real transmission and principle of being. The philosopher tries to prove the necessary being by a few evidence and methods. Most of the evidence used by the philosopher in this regard, used by previous peripatetic philosophers especially such as Avicenna. However, al-Baghdadi differs from the peripatetic philosophers in justifying the evidence. Although al-Baghdadi adheres to Aristotle's philosophy in many ways in *al-Mu'teber*, he departs from Aristotle on the question of proof of necessary being by rejecting the first mover idea. al-Baghdadi tries to determine his attributes after proving the necessary being. We can say that the philosopher also differs from the peripatetic philosophers in terms of adjectives such as knowledge, will and creation. It is also thought that al-Baghdadi is the basis of the Ishraqi philosophy, saying that God is the light. In the context of the God-world relationship, al-Baghdadi acknowledges that the world is infinite by the time. But he criticizes the peripatetics' views of emanation by attributing secondary wills to God, he expresses close views to the thought of continuous creation. al-Baghdadi also mentions the subject of soul (nafs) in the metaphysical section of his book *al-Mu'teber*. The philosopher criticizes many of the peripatetics views on soul and tries to prove the soul as a happening and substantial being. al-Baghdadi also refers to the issue of bodily resurrection depending on the subject of soul. In explaining his views on this issue, the philosopher differs from

the previous philosophers, implying that bodily resurrection is possible. In brief, al-Baghdadi in his book *al-Mu'teber*, he constructs his philosophy by addressing and criticizing the teachings that should be considered in the history of philosophy.

Keyword: Islamic philosophy; metaphysics; Peripatetics; existence; Avicenna; Abû Barakât al-Baghdâdi

*Bu kitabı,
ilkokulda öğretmenim olan kıymetli annem Ayhan'a
ve lisede öğretmenim olan değerli babam
Mehmet Emin'e ithaf ediyorum.*

İÇİNDEKİLER

KISALTMALAR.....	15
ÖN SÖZ	17

GİRİŞ.....	21
1. Çalışmanın Konusu, Kapsamı ve Metodu	21
2. Literatür Değerlendirmesi	25
3. Ebu'l-Berekât el-Bağdadî'nin Hayatı ve Eserleri.....	27
A. Felsefî Eserleri	31
B. Tıbbî Eserleri	32
C. Dinî Eserleri.....	32
4. Ebu'l-Berekât el-Bağdadî'nin Felsefesinde Metafizik'in konumu, Kapsamı ve İşlevi.....	35

BİRİNCİ BÖLÜM

EBU'L-BEREKÂT EL-BAĞDÂDÎ'DE VARLIK MESELERİ	41
1. Varlık ve Var Olanın Tasviri.....	41
2. Vacip ve Mümkün Varlık.....	44
3. Zorunlu Varlık ile Mümkün Varlık Arasındaki Birlik	47
4. Aynı Varlık ve Zihnî Varlık	51
5. Cevher ve Araz	52
6. Cisim	57
6.1. Semavî Cisimler	58
6.1.1. Göğün Tabiatı.....	58
6.1.2. Gezegenler, Ay ve Mecerre/Yıldız Kümesi	63
6.2. Arzî Cisimlerin İlkeleri.....	67
6.2.1. Heyûlâ	67
6.2.1.1. Mahiyet İtibarıyla Heyûlâ	68
6.2.1.2. Heyûlânın Varlık Statüsü	73
6.2.2. Sûret	74
7. İllet ve Ma'lûl	78
8. Diğer Varlık İlkeleri.....	84
8.1. Zaman	84
8.2. Talih ve Tevafuk	88
8.3. Kaza ve Kader	89

8.3.1. Kaza ve Kader Konusunda Filozofların Görüşleri	90
8.3.2. Kaza ve Kader Konusunda Ebu'l-Berekât el-Bağdadî'nin Değerlendirmesi ve Görüşü.....	97

İKİNCİ BÖLÜM

TANRIBİLİM	101
1. Tanrı'nın Varlığına Giriş.....	101
2. Tanrı'nın Varlığına Dönük Deliller.....	103
2.1. Ebu'l-Berekât el-Bağdadî'nin Eleştirdiği Deliller.....	103
A. İlk Hareket Ettirici delili	103
B. Hudüs Delili	108
2.2. Ebu'l-Berekât el-Bağdadî'nin Kullandığı Deliller.....	109
2.2.1. Ontolojik Delil.....	109
2.2.2. İmkân Delili.....	118
2.2.3. Nedensellik Delili	120
2.2.4. Gaye ve Nizam Delili	127
2.2.5. Sezgi Delili.....	131
2.2.6. İlk Öğretmen Delili.....	137
3. Tanrı'nın Sıfatları	139
3.1. Tanrı'nın Zati Sıfatları	143
3.1.1. Birlik.....	143
3.1.2. Faillik	149
3.1.3. İrade	151
3.1.4. Hikmet ve Marifet	153
3.1.5. Kemâl	154
3.1.6. Hayat.....	155
3.1.7. Kudret.....	156
3.1.8. Cömertlik.....	158
3.1.9. Gaye	159
3.2. Selbî Sıfatlar.....	161
4. Tanrı'nın Zati Hakkında	162
4.1. Tanrı'nın Zat Olarak Bilinmesi.....	162
5. Tanrı'nın Nur Olması	168
5.1. Gazâlî'nin Nur Konusunda Ebu'l-Berekât'ın Felsefesindeki Muhtemel İzleri.....	174

5.2. Nur Konusunda el-Bağdadî'nin Sühreverdi'nin Felsefesindeki İzleri.....	177
6. Özel Olarak İlim-i İlahi Hakkında	179
6.1. Tanrı'nın İlmi Konusunda Aristoteles ve İbn Sînâ'nın Görüşleri	180
6.2. Aristoteles'in Kullandığı Delillerin Münakaşası	184
6.3. İbn Sînâ'nın Kullandığı Delillerin Münakaşası	191
6.4. Tanrı'nın Tüm Varlıkları Bilmesi Hakkında	196
6.4.1. Tanrı'nın Mevcutları Hangi Şekilde Bildiği Hakkında .	196
6.4.2. Ebu'l-Berekât'ın Takririne Yöneltilen İtirazlar ve Cevapları	201

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM..... 207

TANRI-ÂLEM İLIŞKİSİ..... 207

1. Âlem Konusuna Giriş.....	207
2. Âlemin Başlangıcı Meselesi	209
2.1. Ebu'l-Berekât el-Bağdadî'nin Âlemin Kıdemi Konusunda Görüşleri	219
3. Yaratma Teorisi.....	221
3.1. Ebu'l-Berekât'a Göre Yaratmanın Başlangıcı Konusunda Aristoteles ve Meşşâî Filozofların Görüşleri.....	222
3.2. Ebu'l-Berekât el-Bağdadî'nin Sudûr Teorisine Yönelttiği Eleştiriler	225
3.3. Ebu'l-Berekât'a Göre Yaratmanın ve Varlığın Başlangıcı ...	232
4. Varlıkların Sıradüzeni	239
5. Faal Akıl.....	241
6. Âlemin Varlığında Hareket.....	244
7. Varlık Kapsamında İletlerin Sürekli olan Hâdislere İttisali	251
8. Nefs Meselesi.....	254
8.1. Nefsin Varlığının İspatı	255
8.2. el-Bağdadî'nin Yapılan Nefsin Tanımlarına Yönelttiği Eleştiriler	258
8.3. Nefsin Cevher Oluşu ve Cismin Bir Gücü Olmaması.....	266
A. Nefsin Cevher Oluşu Konusundaki Delillerin Ebu'l-Berekât Tarafından İncelenmesi	267

B. Ebu'l-Berekât'ın Nefsin Cevherliğini Kanıtlama Hususunda Kullandığı Deliller	269
8.4. Nefsin Hadis Oluşu ve Tenasüh Konusu.....	272
A. Bu Meseleye Dönük Olarak Bağdâdî'nin Ele Aldığı Görüşler	272
B. Görüşlere Bağlı Olarak Kullanılan Kanıtlar	274
C. Bu Meseleye Ebu'l-Berekât el-Bağdâdî'nin Yaklaşımı	279
8.5. Nefsin Beden ile İlişkisi.....	282
8.6. Nefsin Bekası ve Cismanî Haşr.....	284
SONUÇ	287
KAYNAKÇA	295
DİZİN	301

KISALTMALAR

age.	: Adı Geçen Eser
bk.	: Bakınız
c.	: Cilt
ev.	: Çeviren
Ed.	: Editör
h.	: Hicri
İSAM.	: İslam Araştırmaları Merkezi
m.	: Miladi
ÇÜİFD.	: ukurova Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi
nřr.	: Neřir
Ö.	: Ölüml Tarihi
s.	: Sayfa
Sy.	: Sayı
Thk.	: Tahkik
TDV.	: Türkiye Diyanet Vakfı
Yay.	: Yayınları, Yayıncılık
vb.	: Ve benzeri